

Rapport från en
Insektskurs i Dalarna

FAUNAVÅRD
I SKOGSBRUKET
- Den lägre faunan

i juni 1988 av Peter Wärmling

Kursen startade med att Bengt Ehnström, författare till boken "FAUNAVÅRD I SKOGSBRUKET - DEN LÄGRE FAUNAN", gav en diabildföreläsning över de mest hotade naturtyperna i Sverige i dag. Dagens rationella skogsbruk skadar ju många arter och miljöer som har kännetecknat vårt mångformiga skogsekosystem. Därför är det viktigt att känna igen dessa hotade naturtyper och deras speciella innevånare. För ett 25-tal deltagare visade Bengt bilder på myrholmar och myrkanter, bergbranter, raviner och andra typer av KANTBESTÅND. Sådana randområden, t.ex. myrkanter, är ofta synnerligen artrika och fungerar som refugier för många arter, t.ex. vinterboplatser för många skalbaggar eller daghärbergen för många nattfjärilar. Vidare såg vi bilder av gamla lövhagar, "lusgranskog", sumpskog och äldre lövträdsområden. I alla dessa biotoper finns unika arter som t.ex. jordlöparen Agonum mannerheimi i sumpskogar och baggen Pytho abieticola i "lusgranskog" (=lavgranskog). De flesta av kursdeltagarna var mycket kunniga i skogsbruk, de arbetade faktiskt med skogsavverkningsproblematik. Men jag tror jag vågar påstå att flertalet av kursdeltagarna var rätt okunniga om de mera speciella hotade enskilda arternas ekologi och miljökrav. Och hur skall skogen kunna skötas rationellt utan att t.ex. våra 900 "döendeträdberoende" skalbaggsarter skall hotas? Eller våra 2700 växtberoende fjärilar?

Om dessa frågor talade Bengt kunnigt och engagerat. Han menade att skogsbruket måste förbättra överlevnadsvillkoren för alla de små djuren som markägaren inte ser men som är så viktiga ur många synpunkter (nedbrytare, sanerare, pollinerare...). Med andra ord: spara randområden, lämna torr-rakor, högstubbar, lågor, brandskadade stubbar, begränsa sumpskogsutdikning, spara grova lövträd och lämna i fred de spillror av urskog som ännu finns kvar. Med Björn Cederberg som organisatör, kursledare och "lokalkännare" ägnade vi större delen av kurstiden med att i fält besöka intressanta lokaler.

Vi besökte en LÖVBRÄNNA, d.v.s. ett björkdominerat bestånd i storblockig barrskog uppkommen genom skogsbrand. Sådana rena lövbestånd håller på att bli ovanliga i dessa trakter, så de behöver skyddas. I gamla sälgar såg vi hål av den stora långhorningen Lamia textor och i några unga sälgar såg vi de fyrkantiga hackhålen efter "vittryggen" som plockat fram larver av den sällsynta och vackra långhorningen Saperda similis.

För oss sörmlänningar var det nyheter att höra att de hos oss vanliga sälgbundna andra Saperda-arterna i Dalarna håller på att bli mycket sällsynta på grund av att gamla sälgar här nu snabbt minskar i antal! (Vänner i föreningen: var observanta på liknande tendenser i Sörmland.). Vi observerade brandljud på tallar och på några gamla lågor hade Tragosoma deparion huserat. Lågan var dock utgången sedan troligen ett par tre årtionden. Det var endast de långfibriga gnagspåren och de stora kläckningshålerna som avslöjade den forna urskogslånghorningens bostad. Platsen var f.ö. helt nära en mosskant. Fascinerade var det att höra Bengt berätta om hur inte bara dess larv utan även puppan med ett rasslande ljud vid knackningar på en tallstams yta snabbt kan retirera in i kärnveden. Den har således i förväg tillverkat en reträttgång vid eventuell hackspettsattack!

Vi färdades i minibuss till flera intressanta områden. De flesta belägna c:a 5-7 mil från Mora centrum. Tyvärr försämrades nu snabbt den bild jag gjort mig av Dalarna. Från tåget hade landskapet gett ett mjukt och "grönt" intryck. Precis som på vykort hade det skogsklädda starkt kuperade landskapet visat upp sig med alla de små röda stugbyarna och de glittrande vattenytorna. Men nu stod vi där i rena månlandskapet. Kalt, grått och dött så lång ögat nådde. Nåja, nästan i alla fall. Till och med stubbarna var uppbrutna. -"Rena öknen." sade jag. "Det här är väl inget stort hygge", sa mina kurskamrater, -"har Du inte varit i inlandet i Norrland?". Jag kände hur luften gick ur mig. Jag stod på det mest förödda landskap jag någonsin sett, det största av hyggen hittills, och måste nu förstå, inte bara att det kan finnas större utan att detta är ett LITET hygge! Platsen ser ut som en av de där "överdrivna" naturskövlingsaffiscerna som jag tror fältbiologerna producerat. Man har här sparat fem, tror jag, enskilt stående döda aspar som står så ensamt och glest och som är så sköra att dom antagligen trillar vid den lättaste beröring. Och där vi står har ett par av dessa "naturvårdshänsyn"fallit omkull. Björn Cederberg visar oss kläckningshål och puppa av den sällsynta Mindre träfjärilen Cossus terebra. Här har man alltså avverkat ett jätteområde av gammal barrskog och inte kunnat ens undanta en liten försumpad aspdunge. På ett annat hygge som vi besökte hade man dock visat litet större hänsyn. På några brandskadade högstubbar av björk såg vi kläckningshål av den stora runda platta svartbaggen Zimiona grossa. Tyvärr hade den övergivit lokalen sedan länge. Vi besökte sedan ett myr-mosaik-landskap, ett avverkningshotat område med Calla

o. kabbleka. Här i Kråkbergskärret uppkom diskussioner om hur stor hänsyn som behövs för att ett område skall kunna behålla sina arter.

De kursdeltagare som arbetar med skogsavverkningar får kritik för bristande hänsyn "här skulle sparas mera" "här skulle en större kantzon ha avsatts längs bäckfåran." Diskussionen är snart i full gång. Vi söker Agonum mannerheimi men utan resultat. I kanten av myren ser vi dock gnagspår av långhorningen Callidium coriaceum, en bagge som vill ha gamla granar eller gamla tallar. Uppe på Rostberget ser vi oerhörda snötoppsbrott på barrträden, och högre upp på bergets hjassa studerar vi en avverkningshotad gammal "lusgranskog". Här finns mycket gammal skog, högstubbar och lågor. Björn demonstrerar larven av knäpparen Harminius undulatus som han hittat i trakten. Utsikten är förödande vacker. Men man blir beklämd när man inser att även små urskogsrester som är så avsides belägna som denna hotas av avverkning. Och att här finns Violettgå Tagellav i mängd är ingen garanti för skydd.

Vi hinner även med några bestämningsövningar på barkborrar och diverse larver innan det är dags för Björn och Birgitta Cederberg att med sång och fiol presentera några fina folklåtar från Dalarna i en av Skeriols många fina fåbodstugor.

HÖST-TRÄFF

"ENTOMOLOGISK FOTOSAFARI
PÅ MENORCA" - INGEMAR STRUWE

PLATS: STUDIEFRÄMJANDETS LOKALER I FLEN
(SE KARTAN I GRAPHOSOMA NR 3-1986)

DATUM: LÖRDAG 12. NOVEMBER

TID: 13⁰⁰

Fika! Mysig samvaro!

TAG MED DINA FYND!

SKRIV I GRAPHOSOMA:

Berätta om Dina fynd eller om intressanta iakttagelser.
Manusstopp för nästa nummer: 1 feb. 1989